

Az erőszakra azonban belsőleg is fel kell készülni, vállalni azt, hogy aki halált oszt, annak elsőként saját magának kell szembenéznie vele. Egy kemény szívű harcosnak el kell fogadnia a gondolatot, hogy elesik a háborúban. De az még számára is megrendítő érzés, hogy a háború érdekében tulajdon leányát kell feláldoznia.

Az ÍPHIGENEIA AULISZBAN: erőszakpróba. Olyan próba, amelyen rendre átesik Agamemnón, Meneláosz, Odüsszeusz, Akhilleusz és velük együtt az egész görög tábor. Ha nehezen is, de kiállják a próbát, elfogadják a kényszerű erőszakot, amely tőlük maguktól is elvehet bármit, legféltettebb kincsüket, legszeretettebb gyermeküket is.

Most már indulhatnak a háborúba: nem fognak kímélni senkit és semmit, vagyis jó esélyük van rá, hogy győzzenek.

Ezt az esélyt a tragédia Íphigeneia feláldozásából eredezteti, a *szent erőszakból*. Isteni parancsra történik, ezért egyszerre kényszerű és legitim, félelmetes és üdvös. Csodatevő esemény, ám benne magában is végbemegy a csoda. Történetében a szentség kijátssza és törli az erőszakot. Aki ártatlanul vérét adja honfitársaiért, az feltámad vagy meg sem hal, és felszáll az istenek közé. A Kar boldogan zengi:

*„Mily édes örömmel hallom tőle ezt a hírt:
leányod így hát él az istenek között.”*

(1613–1614.)

Azon a színpadon, ahol Helené születéséről az imént még azt hallhattuk: *„regebeli hír”*, olyan ez a fordulat, mint a nézők szeme előtt megelevenedő rege. Nem biztos, hogy igaz, bár szép, mert vigasztaló és felemelő.

Úgy teszi ez a befejezés meg nem történtté Íphigeneia halálát, hogy közben a nézőtérben mindenki tudja: a gonosz és jóságos istennő határolta jelképes térben minden aszerint történik, ahogyan az emberek gondolkodnak és cselekszenek.

Kántor Péter

MEGMUTATOM A KOSARAMAT

Én mindig ugyanoda megyek,
bár váltogatom a helyeimet.

Mindig megmutatom a kosaramat
a pénztár előtt valakinek.

Valaki mindig számba veszi,
hogy ez a pasas (én) mit visz haza.

A kosaramról ismer engem:
Na ez a kosár, ez biztos maga!

Mindig ugyanazt viszi! Hova
viszi ezeket? Gyakran iszik.

Honnan van pénze? És egyáltalán.
Sose kérdeznek ilyesmiket.

Én se kérdezek. A nevüket
a köpenyükön olvashatom.

Kedves Noémi, jól megy sora?
Állnak mögöttem öten-hatan.

Csak megmutatom a kosaramat.
Mindig ugyanaz: sajt, bor, alma.

Rejtély, hogy mitől mások a napok,
hogy például milyen nap is van ma.

A HÍDON ÁT

Hajnali kettő, a híd üres,
baktass át rajta, vagy ügess,

a Margitszigetről jövet
szél borzolja a bőrödöt,

ragyog feketén, nem un a
medrében folyni a Duna,

a pesti parton egyberótt
sok vasstég sok fehér hajót,

hosszan elnyúló kis faluk,
egymáshoz vetve oldaluk,

itt vannak mind, a Pest-Buda,
a sokcsillagos Fortuna,

az Aquincum, a Dunaföldvár,
itt van Pokoltűz és Cigányvér,

az Attila és az Amur,
lebegnek fájdalomtalanul,

te is lebegsz, a hídon át,
szesz lengi be az éjszakát,

összetartoztok, részed ez,
közel mindenhez, semmihez,

a szíved teli és üres,
van egy cigid, hogy újjászüless.

ESTE

Este van, este,
kékre van festve,

színültig mártva
színtiszta szeszbe.

Lázás a Duna,
izzanak, fáznak:

kis fehér hajók
fel-le cikáznak.

Kéne egy mély kút,
hogy oltsa szomjám,

el kéne menni,
szaladni gyorsan.

Maradni kéne,
de menni muszáj,

viszi az időt
egy lassú uszály.

Nádasdy Ádám

ELEMI CSAPÁS

Éntőlem minden menekül, ezért
szünet nélkül figyelnem kell, a dolgok,
az emberek is szanaszét szaladnak,
dobozokat veszek, hogy abba rakjam,
iratszekrényt veszek, ott rendezem,
naplót és falitáblát, parafából,
de így is állandóan rajzanak,
felhőkben repülnek, ha engedem,
ha nem megyek utánuk, mint a bálna,
hatalmas számat könyékig kítátva,
szekrényajtómat lengetem, hogy így
a légvonatot szépen beszívja őket.
Ám elég egy lokális figyelés,
egy részrehajló odafordulás,
és szanaszét van minden már megint,
futnak barátok, száll a ruhatár,
az evőeszközök naponta szöknek,
s én állok lent, mint hurrikán után
a plédbe csavart háztulajdonos.

ÖRÖK REPÜLŐTÉR

El fog menni, és én Ferihegyen
szemétkosárba dugom a fejem.
Végigfutom az összes parkolót
a felfestett fehér nyilak szerint
kanyarogva, kitárt karral; a szél
hol arcomba vág, hol be a nyakamba,
mert tél lesz akkor és nagyon hideg.
Vagy nekidőlök egy csupaüveg
elválasztónak, és zsíros takony
marad utánam, pfuj, az üvegen,
a szememből is izzadság patakzik,

mert nyár lesz akkor, forró, dögletes.
El fog menni, én pedig soha többé
nem tudok a városba visszajutni.
Vecsésen tombolnak a hóékék.
Odabent tűz van: az Üllői út
égetten fölfelé kunkorodik.

BAKTÉRÍTÓ

Ó, szép hazám, vegyél a karjaidba,
és segíts bomlani, dekomponálni
mindazt a húst, amit rám aggatott
a spájzoló, rémült igyekezet:
hogy kinn a tajgában megfagyhatok,
vagy bejövet, az átzsilipelésnél
fönnakadhatok kint és bent között,
és utolérnek élő farkasok.

Ezért minden: spájzolás, hízás, ének,
szeretném, ha végre beengednétek,
s lennék derék lakó.

A TENGER

A távolban két rózsaszín vitorla,
a horizonton kesernyés mosoly.
Valahol erős, titkos orrnyereg,
sok domború kis hártyaüvegecske.
Millió ideges, habzó sérülés.
Valahol tárgyakat sodor, talán közel,
bankkártyát, kulcsot, pénzt és csontokat.

Felel nekem, ha pont egy jó tarajt
érintek meg, ezer habzó sebéből
egyet az ujjammal begyógyítok.
Csendes lesz akkor, néz, nem mosolyog,
csak int elálló vitorlafülével.

Határ Győző

MERENGŐ ÉJSZAKÁK

öreg házaspár balladája

így mennek mendegélnek merengő éjszakában
 a napnak és az éjnek minden nap-és éj szakában
 szelíd emlékezéssel szorongó tartalommal
 teremő létezéssel csikarva húsz karommal
 hogy életüknek légyen bár színe vagy fonákja
 lobogva velük égjen lobogjon életfáklya
 fel a lankán a hegyre ott vár a tünde fészek
 megpihennek pihegve megülnek heverésznek
 ott majd lesarabolva a vadorzó élet piszkát
 majd kanalaznak a csorba tálból édes puliszkát
 legyen jó fűszerszámos jó meleg jól is essék
 mint ősrégiifjonti lángos – szerelmes szerelmetesség
 ha élnek ha járnak hálnak ha olvasnak isznak esznek
 fényességén a pohárnak egymásba csüggeszkednek
 megejtve lámpaoltva hogy látton-látva lássák
 sorolva rendre-sorra a naptár iramló folytatását
 a tegnapi élnek nem a mának: tegnapelőtt is ma van
 ott mennek ballagdogálnak léptük csak-csak bizonytalan
 a napnak és az éjnek minden nap-és éj szakában
 így mennek mendegélnek merengő éjszakában

MENETREND

Z. Szabó Zoltánnak

így mendegélünk zárt menetben hétszám
 én is meg te is meg mindannyian
 se hiány se többlet se szökés – a létszám
 annyi-amennyi és mindig ki van –

hatmilliárdszor hatmilliárd SZOR
 hatmilliárd SZOR hatmilliárd
 ki-ki Dédje kiénekli ükőn-unokáját
 Üke kiénekli unokája fiát

a halálmenetnek ez a nyalka rendje:
be a has ki a mell nyalka-peckesen
jövőtlen múltakon mulyán elmerengve
meg ne rebbenjen az a vaksi szem

se elindítója se számtartója
nincs: lábnyomát felissza nyelő homok
éltünk hajótörés-helyét jelöli bója
boronálják örök szélörvény-ciklonok

Polcz Alaine

TESÓKÁM, ESZTER

Esztert, Julit még a járókájukban ismertem meg, együtt topogtak a rácsok mögött. Tűnődöm. A jellegzetes, fontos események közül válogatok, amiket együtt éltünk át.

A hét-nyolc éves Eszterrel és Julival Széplakon nyaralunk, a Balatonban játszunk, azt, hogy egyikünk belefut a vízbe. Kimentjük, de már halott. Élesztgetjük. Mindent teljes átéléssel és nagy lármával műveltük. Aztán rákezdünk, és vég nélkül skandáltuk, énekeltük:

*„Gyere hozzám vacsorára,
apró vágott káposztára
bejöhetsz szívem bátron.”*

Távolabbról a felnőttek odaszólnak: „Csöndesebben, gyermekek.” De mi folytatjuk. Aztán valakinek a hangját hallom, kis felháborodással: „Egy felnőtt is van velük!” (Én olyan ötven év fölött voltam.) De úgy lehetett Eszterrel játszani, hogy az ember megfeledkezett a külvilágról, megszűnt az idő számunkra. A Mama kiáltása is távolról szól, egy nem valós világból: „Gyertek, kész az ebéd!” Valahogy nem jut el a tudatunkig. Ilyen elmerülten lehetett Eszterrel játszani és élni. De különös, hogy épp a halált játszottuk.

Pár év múlva megint lent vagyunk a Balatonon, esik az eső, fúj a szél, beszorulunk a házba. Unatkozunk. Azt találják ki, hogy a Mama meg én vagyunk a nagyságos asszonyok, és ők a kiszolgáló személyzet, szobalány, szakácsnő. Mindent ők csinálnak, bevásárolnak, főznek, reggel a kávé az ágyunkba hozzák. Nagyon szellemesen játszanak. Kitalálják, hogy a bicikliről leszedik a csengőt, odateszik a kezünkhöz, hogy csak csengetni kelljen. Mi szólunk: „Kérem a kisasszonyt”, ők felelnek: „Mit kíván a naccsága?” Aztán jön a megjátszás, a személyzet ambivalenciája, egyrészt, hogy rendkívül udvariasság, és „mindent, ahogy a naccsága kívánja”, másrészt kiszólások, kicsit elfordított fejjel. Rengeteget nevtünk. Főztek, úgy-ahogy, néha kitűnő dolgokat, néha alig ehető, s ment a játék napokon keresztül. Aztán éveig kisasszonynak szólítottam Esztert, Julit, ők pedig nagyságának engem. Telefonban: „De jó, hogy telefonál a nagysága, mit kíván?”